

Напредак у праћењу индикатора одрживог развоја у области животне средине у Републици Србији

2021. ГОДИНА

Издавач:

Република Србија – Републички
завод за статистику, Милана
Ракића 5, Београд

За издавача:

др Миладин Ковачевић, директор

Рукопис припремили:

Душанка Достанић и Драгана Ђоковић Папић,
Радна група за Праћење циљева одрживог развоја,
Републички завод за статистику

Лектура и коректура:

Теодора Тодорић Милићевић

Дизајн:

Марио Марић / Cumulus studio

Штампа:

SWA Team

Тираж:

200

ISBN:

978-86-6161-215-2

Београд, 2022. године

Припрему публикације подржали су Програм Уједињених нација за животну средину (УНЕП) и Канцеларија сталне координаторке Уједињених нација у Републици Србији.

Напредак у праћењу
индикатора одрживог развоја
у области животне средине
у Републици Србији

2021. ГОДИНА

Публикација је настала као резултат пројекта „Јачање капацитета за прикупљање националних података у оквиру индикатора циљева одрживог развоја за праћење и извештавање о димензији заштите животне средине Агенде 2030 у Републици Србији“, који су током 2021. године спровели Програм Уједињених нација за животну средину (УНЕП) и Канцеларија сталне координаторке Уједињених нација (УН) у Републици Србији у сарадњи с Републичким заводом за статистику (Завод).

У публикацији су приказани главни резултати иницијалне фазе истраживања за 93 индикатора циљева одрживог развоја (ЦОР) који се односе на животну средину и које је идентификовао УНЕП (UNEP 2019).¹

Посебна пажња била је посвећена групи од 27 јединствених индикатора животне средине за које су, у тренутку када је започето истраживање, подаци за Републику Србију били доступни у бази УН, а нису били верификовани и доступни у бази Завода.

За 27 анализираних индикатора је приказана институционална надлежност и њихов статус по завршетку пројекта. Објављени индикатори одрживог развоја из области животне средине за Републику Србију посебно су приказани због свог значаја у остваривању бржег напретка према циљевима Агенде.

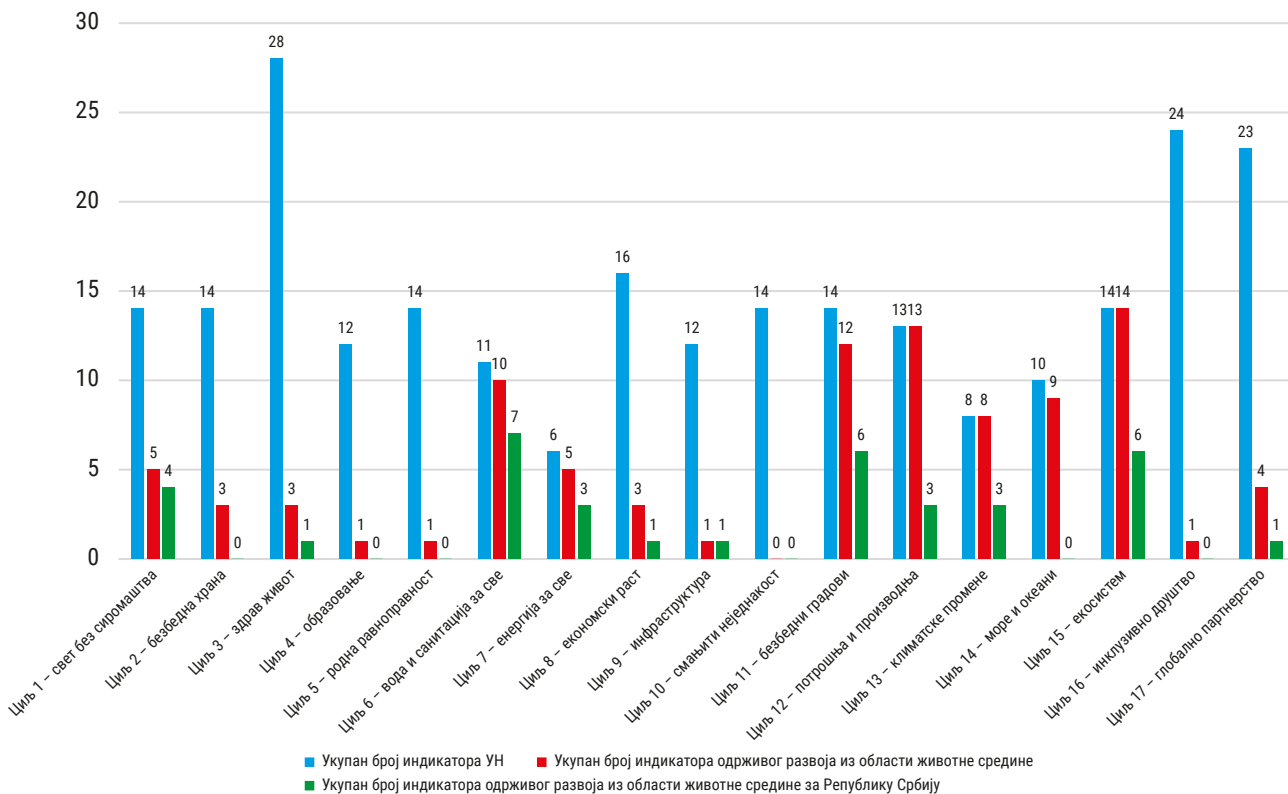
Програм УН за животну средину (2019). *Measuring Progress: Towards Achieving the Environmental Dimension of the SDGs*. <https://www.unep.org/resources/report/measuring-progress-towards-achieving-environmental-dimension-sdgs>

¹ Према ажурираном прегледу објављеном 2021. године, еколошка димензија одрживог развоја интегрисана је у 15 ЦОР. Укупно 92 индикатора животне средине прожимају ЦОР, с изузетком циљева 10 и 16.

Агенда за одрживи развој до 2030. године је универзална стратегија чланица УН која садржи 17 циљева, 169 потциљева и укупно 247 индикатора који се односе на друштвени, еколошки и економски развој у складу с принципима одрживости.

На порталу Републичког завода за статистику за индикаторе ЦОР почетком 2022. године доступно је 110 од 247 индикатора одрживог развоја, док се за 137 врши истраживање извора.

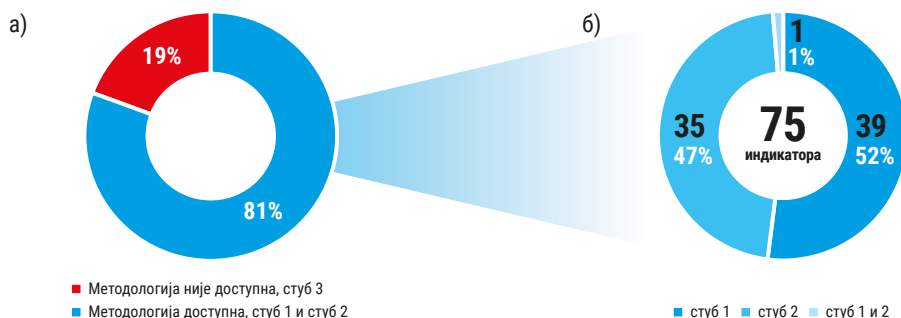
Графикон 1. Доступност индикатора одрживог развоја према циљевима одрживог развоја, портал Завода за ЦОР, јануар 2022.

Најважније активности истраживања које је спроведено уз подршку Београдске отворене школе односиле су се на анализу методологије за индикаторе одрживог развоја из области животне средине и на добијање одговора у вези са доступношћу, степеном развијености и проценом применљивости за Републику Србију.

Почетни оквир за анализу био је списак од 93 индикатора који су релевантни за област животне средине, а које је 2019. године идентификовао УНЕП.

Графикон 2. а) Доступност методологије за индикаторе одрживог развоја из области животне средине (%); и б) Индикатори према степену развијености, 2021.²

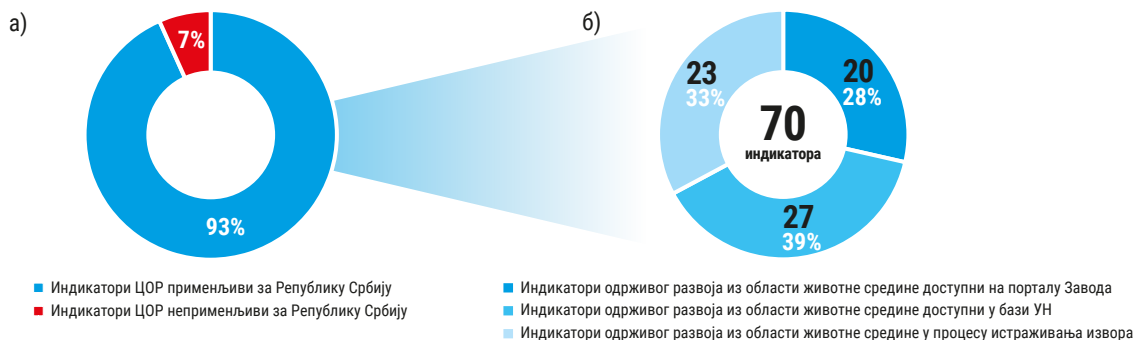

Од укупног броја индикатора одрживог развоја из области животне средине, процењено је да је 70 (93%) применљиво за Републику Србију, док преосталих пет индикатора (7%) није релевантно.³

² Према дефиницији УН, методологије за индикаторе одрживог развоја означене су са стуб 1 и стуб 2. Концепт индикатора је јасан, стуб 1 садржи успостављену методологију и доступне стандарде. Док за стуб 1 државе редовно прикупљају податке (за најмање 50% држава у сваком региону за који је индикатор релевантан), подаци се не прикупљају редовно за стуб 2.

³ Већину чине индикатори циља 14, који нису применљиви на континенталне земље – управљање морским подручјима према приступу заснованом на екосистемима, просечна киселост мора, обухват заштићених подручја у односу на морска подручја и буџет за истраживања у области морских технологија. Један индикатор се односио на циљ 16 – удео чланова и гласачких права земаља у развоју у међународним организацијама, али је последњом ревизијом изузет са списка индикатора релевантних за област животне средине.

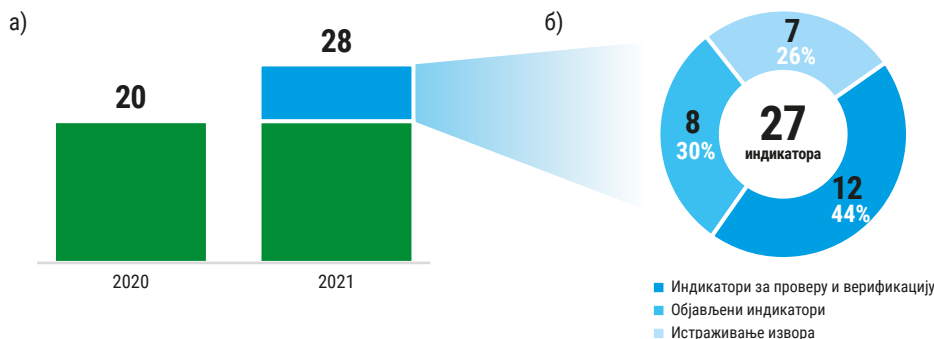
Графикон 3. а) Процењена применљивост индикатора одрживог развоја из области животне средине на националном нивоу; и б) Доступност индикатора одрживог развоја из области животне средине у базама УН и Завода, 2020.

Друга фаза истраживања била је посвећена анализи 27 индикатора животне средине из Агенде 2030 за које су подаци за Републику Србију доступни у бази УН, али се не налазе у националној бази података за ЦОР. Посебна пажња била је посвећена анализи метаподатака за сваки појединачни индикатор.

Анализа се заснивала на процени поузданости индикатора одрживог развоја из области животне средине у бази УН. У анализи су коришћени сви релевантни извори података и доступна документација, а успостављена је и комуникација запослених у Заводу с надлежним експертима из међународних организација и произвођачима података на националном нивоу.

Графикон 4. а) Број доступних индикатора одрживог развоја из области животне средине на порталу Завода за ЦОР у 2020. и 2021. години; и б) Статус 27 индикатора одрживог развоја из области животне средине из базе УН за Републику Србију, 2021.

Надлежност за свих 27 индикатора одрживог развоја из области животне средине који се налазе у осам ЦОР и за које су подаци доступни у бази УН утврђена је за укупно осам националних институција.

Табела 1. Листа индикатора који су у припреми за објављивање тј. у фази провере и верификације која се обавља у сарадњи с надлежним институцијама

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	
2.5.1	Број (а) биљних и (б) животињских генетских ресурса за храну и пољопривреду који су осигурани у објектима за средњорочну или дугорочну конзервацију
2.5.2	Удео локалних раса класификованих као расе угрожене од нестајања
6.5.1	Степен интегрисаног управљања водним ресурсима
6.5.2	Удео подручја под прекограничним сливовима и с оперативним аранжманима за сарадњу у области вода
15.3.1	Удео деградираног земљишта у укупним копненим површинама
Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“	
3.9.2	Стопа смртности која се приписује небезбедној води, небезбедној санитацији и недостатку хигијене (изложеност небезбедној води, санитацији и хигијени – услуге WASH)
Републички завод за статистику	
3.9.2	Стопа смртности која се приписује небезбедној води, небезбедној санитацији и недостатку хигијене (изложеност небезбедној води, санитацији и хигијени – услуге WASH)
12.4.2	(а) Количина произведеног опасног отпада по глави становника; и (б) удео третираног опасног отпада, према врсти третмана

12.b.1	Примена стандардних рачуноводствених алата за праћење економских и еколошких аспеката одрживости туризма
14.1.1	(а) Индекс обалске еутрофикације; и (б) густина пластичног отпада
15.9.1	(а) Број земаља које су утврдиле националне циљеве у складу са или сличне Аичи циљу 2 за биодиверзитет из Стратешког плана за биодиверзитет 2011–2020. у својој националној стратегији и акционим плановима за биодиверзитет и напретку који је пријављен према тим циљевима; и (б) интеграција биодиверзитета у националне системе рачуноводства и извештавања, дефинисаних као примена система еколошко-економског рачуноводства
Агенција за заштиту животне средине	
12.4.1	Број држава потписница међународних мултилатералних споразума за поступање са опасним отпадом и хемикалијама, које испуњавају своје обавезе у погледу достављања информација како се захтева свим релевантним споразумима
12.4.2	(а) Количина произведеног опасног отпада по глави становника; и (б) удео третираног опасног отпада, према врсти третмана
Министарство заштите животне средине Републике Србије	
15.5.1	Индекс Црвене листе
15.9.1	(а) Број земаља које су утврдиле националне циљеве у складу са или сличне Аичи циљу 2 за биодиверзитет из Стратешког плана за биодиверзитет 2011–2020. у својој националној стратегији и акционим плановима за биодиверзитет и напретку који је пријављен према тим циљевима; и (б) интеграција биодиверзитета у националне системе рачуноводства и извештавања, дефинисаних као примена система еколошко-економског рачуноводства
Завод за заштиту природе Србије	
15.5.1	Индекс Црвене листе

Табела 2. Листа индикатора који су публиковани с надлежним институцијама

Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“	
6.1.1	Удео становништва које користи пијаћу воду из система којима се безбедно управља
Агенција за заштиту животне средине	
6.3.2	Удео водних тела која имају добар статус воде
9.4.1	Емисије CO ₂ по јединици створене додате вредности
12.1.1	Број земаља које развијају, усвајају или спроводе инструменте политике чији је циљ подршка преласку на одрживу потрошњу и производњу
12.5.1	Национална стопа рециклирања, у тонама рециклираног материјала
15.1.2	Удео локација важних за копнени и слатководни биодиверзитет, које су обухваћене заштићеним подручјима, према врсти екосистема
Републички завод за статистику	
6.1.1	Удео становништва које користи пијаћу воду из система којима се безбедно управља
14.b.1	Степен спровођења правног/регулаторног/институционалног оквира који препознаје и штити права малих рибњака
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	
15.6.1	Број земаља које су усвојиле законодавне, административне и политичке оквире за обезбеђивање праведне и равноправне расподеле користи

Кључне поруке за осам новообјављених индикатора ЦОР из области животне средине⁴

6.1.1 Удео становништва које користи пијаћу воду из система којима се безбедно управља је висок и дуги низ година на истом нивоу.

У 2020. години удео становништва које користи воду из система којима се безбедно управља био је 75%. Удео је нешто већи за субпопулацију из градских насеља и износи 82%, док за субпопулацију становништва из осталих насеља износи 67%.

6.3.2 Подземна водна тела имају најбољи амбијентални квалитет воде.

У периоду од 2017. до 2019. године, 67,82% водних тела у Републици Србији имало је добар статус воде – 88,6% подземних водних и 81,82% отворених водних тела имало је добар амбијентални квалитет воде, док је 54% речних водних тела било с добрим амбијенталним квалитетом воде.

9.4.1 Укупне обрачунате емисије угљен-диоксида из процеса сагоревања горива и из прерађивачке индустрије након 2004. године с променљивим трендом, али у паду до 2018. године.

Укупне емисије угљен-диоксида у 2018. години износиле су 44,79 милиона тона и бележе пад од 21% у односу на 2004. годину, када су износиле 56,34 милиона тона. Емисије угљен-диоксида из прерађивачке индустрије у 2018. години биле су 3,77 милиона тона. У односу на 2004. годину, када су биле највише (9,64 милиона тона), бележе оштар пад за 61%.

⁴ Подаци су преузети с портала Завода о ЦОР, <https://sdg.indikatori.rs/sr-cyrl/>.

12.1.1 Србија активно спровodi Десетогодишњи оквир програма за одрживу потрошњу и производњу који укључује Националне акционе планове, инструменте, политике и механизме за одрживу потрошњу и производњу.

12.5.1 Количина рециклираног комуналног отпада у Републици Србији је у порасту од 2017. године, а 2019. године износила је 334 хиљаде тона.

14.6.1 Степен спровођења правног/регулаторног/институционалног оквира који препознаје и штити права малих рибњака за Републику Србију оцењен је као ниво 4 (висок ниво имплементације инструмената за приступ ресурсима и тржиштима за мале рибњаке) од 5 нивоа.

15.1.2 Процент важних слатководних подручја унутар заштићених подручја, као и проценат важних терестријалних подручја унутар заштићених подручја у порасту је од 2000. године у Републици Србији.

Важна терестријална подручја унутар заштићених подручја бележе раст са 14,4% у 2000. години на 23,2% у 2020. години. Важна слатководна подручја унутар заштићених подручја бележе раст од 16,5% у 2000. години на 26,8% у 2020. години.

15.6.1.а Република Србија је потписница Међународног уговора о биљним генетичким ресурсима за храну и пољопривреду и потписница Протокола из Нагоје. Поднела је извештај о законодавним, административним и политичким оквирима Централној институцији за размену специјализованих информација о приступу и подели користи насталих коришћењем генетичких ресурса. У 2021. години имала је 106 пријављених стандардних споразума о трансферу материјала (СМТА) којима се преносе биљни генетски ресурси за храну и пољопривреду у земљу.

Табела 3. Листа индикатора за које се наставља истраживање извора у сарадњи с надлежним институцијама

Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“	
3.9.1	Стопа смртности која се приписује загађењу ваздуха у домаћинству и амбијенталног ваздуха
Агенција за заштиту животне средине	
3.9.1	Стопа смртности која се приписује загађењу ваздуха у домаћинству и амбијенталног ваздуха
6.6.1	Промене у обиму водних екосистема током времена
Агенција за привредне регистре	
12.6.1	Број компанија које објављују извештаје о одрживости
Министарство заштите животне средине Републике Србије	
15.4.2	Индекс планинског зеленог покривача
15.8.1	Удео земаља које усвајају релевантно национално законодавство и додељују одговарајуће ресурсе за превенцију или контролу инвазивних страних врста
Министарство за европске интеграције	
17.9.1	Доларска вредност финансијске и техничке помоћи (укључујући кроз Сарадњу север–југ, југ–југ, и триангуларну сарадњу) опредељене за земље у развоју
17.14.1	Број земаља које имају механизме за унапређење кохерентности мера политике за одрживи развој
Републички завод за статистику	
3.9.1	Стопа смртности која се приписује загађењу ваздуха у домаћинству и амбијенталног ваздуха

Будуће активности на повећању броја расположивих индикатора и ограничења која се односе на индикаторе животне средине која треба превазићи

Велики број институција Републике Србије већ дужи низ година активно ради и сарађује са Заводом на обрачуна и преузимању индикатора одрживог развоја из области животне средине, као и на њиховој припреми за публикавање. Завод има јасну процедуру припреме за публикавање индикатора одрживог развоја. Након захтева за достављање података у послатим форматима, Завод их преузима, обавља контролу и додатне консултације (уколико је потребно) с надлежним експертима из институција и потом објављује индикатор на порталу Завода за ЦОР.

За 40% повећан број објављених индикатора одрживог развоја из области животне средине у 2021. години у односу на претходну годину најбољи је показатељ доприноса пројекта јачању капацитета Завода. Успостављена институционална сарадња допринеће да се, уз помоћ чланова интерне групе Завода за ЦОР, што пре преузме и објави још 12 индикатора одрживог развоја из области животне средине који се налазе у фази провере и верификације.

Биће настављена изградња капацитета за производњу статистике која одговара индикаторима одрживог развоја у области животне средине, а посебна пажња биће посвећена обезбеђивању података за недостајуће индикаторе који су у надлежности две или више институција. Завод има улогу координатора у процесу праћења индикатора ЦОР и убудуће ће сарађивати са свим релевантним произвођачима статистике и међународним организацијама на обезбеђивању индикатора одрживог развоја у области животне средине и праћењу напретка ка остваривању договорених циљева Агенде 2030.

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

502.131.1(497.11)

ДОСТАНИЋ, Душанка, 1966-

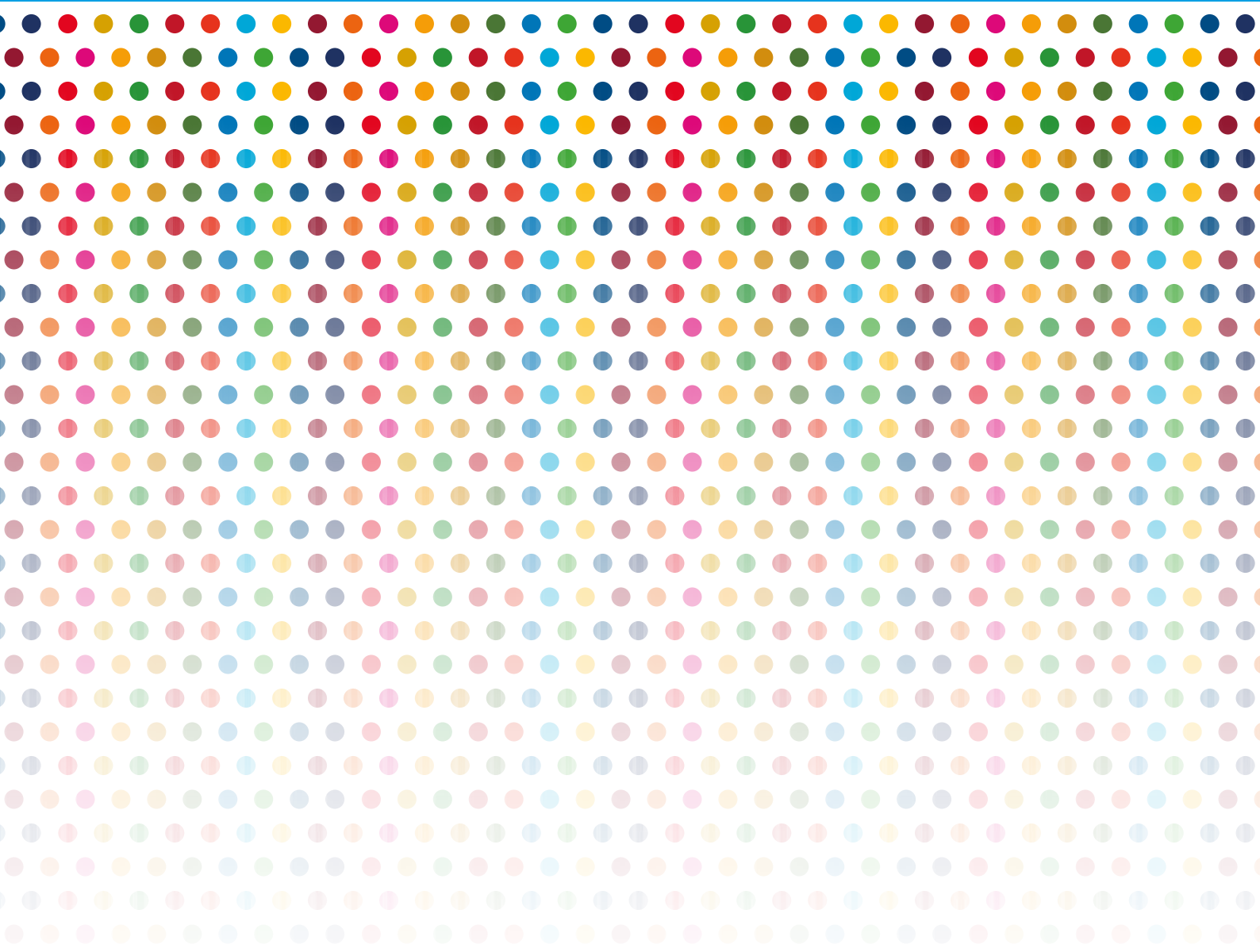
Напредак у праћењу индикатора одрживог развоја у области животне средине у Републици Србији : 2021. година / [рукопис припремили Душанка Достанић и Драгана Ђоковић Папић]. - Београд : Република Србија, Републички завод за статистику, 2022 (Београд : SWA Team). - 14 стр. : илустр. ; 21 x 21 cm

Тираж 200. - Подаци о ауторима преузети из колофона

ISBN 978-86-6161-215-2

1. Ђоковић Папић, Драгана, 1964- [аутор]
а) Животна средина - Одрживи развој - Србија

COBISS.SR-ID 67566601

Република Србија –
Републички завод за статистику